MALÝ DOBRÁČEK

Jules Verne

MALÝ DOBRÁČEK

PODIVUHODNÁ PUTOVÁNÍ
SVAZEK 39




LITTLE BOY AND C°
BOY
JULES VERNE
P'TIT
BONHOMME

Jules Verne

MALÝ DOBRÁČEK

EDICE PODIVUHODNÁ PUTOVÁNÍ

1. Pět neděl v baloně (2014)
2. Dobrodružství kapitána Hatterase (2021)
3. Cesta do středu Země (2015)
4. Ze Země na Měsíc (2016)
5. Děti kapitána Granta (2018)
6. Dvacet tisíc mil pod mořem (2015)
7. Okolo Měsíce (2024)
8. Plující město (2022)
9. Dobrodružství tří Rusů a tří Angličanů v jižní Africe (2020)
10. Země kožešin (2023)
11. Cesta kolem světa za 80 dní (2015)
12. Tajuplný ostrov (2018)
13. Chancellor (2024)
14. Michail Strogov (2021)
15. Na kometě (2016)
16. Černé Indie (2016)
17. Patnáctiletý kapitán (2017)
18. Ocelové město (2015)
19. O život (2020)
20. Zemí šelem (2021)
21. Tajemství pralesa (2022)
22. Dva Robinsoni (2023)
23. Zelený paprsek (2025)
24. Tvrdohlavý Turek (2023)
25. Hvězda jihu (2016)
26. Archipel v plamenech (2025)
27. Matyáš Sandorf (2018)
28. Los číslo 9672 (2025)
29. Robur Dobyvatel (2017)
30. Sever proti Jihu (2019)
31. Cesta do Francie (2025)
32. Dva roky prázdnin (2015)
33. Bezejmenná rodina (2018)
34. Zmatek nad zmatek (2016)
35. Oceánem na kře ledové (2019)
36. V pustinách australských (2025)
37. Tajemný hrad v Karpatech (2015)
38. Claudius Bombarnak (2017)
39. Malý Dobráček (2026)
40. Dobrodružná závěť (2024)
41. Plovoucí ostrov (2018)
42. Vynález zkázy (2015)
43. Milionář na cestách (2022)
44. Ledová sfinga (2022)
45. Na vlnách Orinoka (2018)
46. Hra o dědictví (2026)
47. Druhá vlast (2026)
48. Ves ve vzduchu (2024)
49. Příběhy Jeana-Marie Cabidoulina (2025)
50. Bratři Kipové (2022)
51. Cestovní stipendia (2026)
52. Drama v Livonsku (2021)
53. Pán světa (2026)
54. Zatopená Sahara (2025)
55. Maják na konci světa (2020)
56. Zlatá sopka (2020)
57. Trampoty páně Thompsonovy (2026)
58. Honba za meteorem (2016)
59. Lodivod dunajský (2022)
60. Trosečníci z lodi Jonathan (2020)
61. Tajemství Wilhelma Storitze (2021)
62. Podivuhodná dobrodružství výpravy Barsacovy (2020)

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.

Překlad: Mojmír Kallus
Ilustrace: Léon Benett
Obálka © Jiří Miňovský – ARBE, 2026
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2026

ISBN 978-80-277-7494-4

DÍL PRVNÍ

I. KAPITOLA

V connaughtském kraji

Irsko, jehož plocha zaujímá dvacet milionů akrů neboli deset milionů hektarů, je spravováno vicekrálem, čili místodržícím, který je podporován tajnou radou, delegovanou samým panovníkem Velké Británie. Je rozděleno na čtyři kraje: východní Leinster, jižní Munster, západní Connaught a severní Ulster.

Historikové říkají, že Spojené království tvořilo kdysi pouze jediný ostrov. Nyní to jsou ostrovy dva, které jsou odděleny spíš morálními neshodami než fyzickými překážkami. Irové jsou jako přátelé Francouzů přirozeně nepřáteli Angličanů.

Pro cestovatele je Irsko půvabnou zemí, avšak neblahou pro její obyvatele. Nemohou ji zúrodnit, proto jim nemůže poskytovat dostatečnou obživu, zvlášť ve své severní části. Není však přece zemí neplodnou, neboť dětí jsou zde miliony, a i když tato matka nemá mléko pro své malé, přece ji však vášnivě milují. Dávají jí nejsladší jména, samá sweet*, slova, která se stále opakují na jejich prostých rtech. Nazývají ji Verte Erin**, a zelené je Irsko skutečně. Jmenují je „Krásným smaragdem“; tento smaragd je však zasazen v žule a nikoliv ve zlatě. Je pro

*) Sladký, milý

**) Zelené Irsko (Erin je básnický výraz pro Irsko)

ně „Ostrovem lesů“, – spíš je však „Ostrovem skal“. Je „Zemí písní“, ačkoliv její písní jsou vzdechy nemocných. Je „Prvním zemským a mořským květem“, avšak její květy vadnou rychle pod ostrým dechem větrů. Ubohé Irsko! Spíš by se mělo nazývat „Ostrovem bídy“, jménem, které mělo nést již po mnoho století, uvážíme-li, že z osmi milionů obyvatel jsou tři miliony skutečnými žebráky.

V Irsku, jehož průměrná nadmořská výška je asi pětašedesát sáhů, se táhnou obklopeny planinami, jezírky a rašeliništěmi mezi dublinskou a galwayskou zátokou dvě vysočiny. Ostrov má podobu umyvadla, které nepostrádá vodu, protože všechna jezera Verte Erinu zaujímají asi dva tisíce tři sta čtverečních kilometrů.

U Clewské zátoky, jež je podobně jako Morbihan na bretonské straně poseta třistapětašedesáti ostrovy a ostrůvky, leží v connaughtské provincii městečko Westport. Clewská zátoka je nejkrásnější částí celého pobřeží pro svá předhoří, mysy a výběžky, které vypadají jako zuby žraloků rejdících v širém moři.

Ve Westportu nalezneme Malého Dobráčka na počátku jeho historie. Uvidíme kde, kdy a jak se jeho příběhy skončí.

Obyvatelstvo Westportu, v počtu asi pět tisíc, je většinou katolické. V den počátku našeho vyprávění, v neděli dne 17. června 1875, odešla většina obyvatelstva do kostela na ranní mši. Connaught, Mac Mahonova kolébka, plodí tyto znamenité keltské typy, které se udržely ve svých prvotních rodinách, stíhaných perzekucí. Avšak jaká je to politováníhodná země, a máme snad pravdu, když řekneme: „Jít do Connaughtu je stejné, jako jít do pekla“?

Lidé ve vesničkách irské vysočiny jsou velmi chudí, avšak oblékají-li se v týdnu do věchtů a hadrů, zdobí se zato v neděli různými tretkami. Oblékají se do toho, co je nejméně děravé.



Ve chvíli, kdy na westportských ulicích nebyl nikdo, objevil se člověk, který vedl vozík tažený velkým a vychrtlým psem, černým křepelákem…

Muži nosí záplatované řasnaté pláště, ženy oblékají varhánkovité sukně, které přicházejí přímo z krámů překupníků, a pokrývají si hlavu klobouky, z nichž však často zbývají jen holé spojovací drátky.

Tu neděli každý spěchal až k prahu kostela bosý, aby neopotřeboval svoji obuv – u ženy to byly střevíce s rozedranými podešvemi a u muže vysoké boty se sešlými svršky – obuv, bez níž by nikdo nemohl vstoupit do předsíně kostela, jak to vyžadovala slušnost.

Ve chvíli, kdy na westportských ulicích nebyl nikdo, objevil se člověk, který vedl vozík tažený velkým a vychrtlým psem, černým křepelákem s tlapami krvácejícími od ostrého dláždění a se srstí sedřenou postrojem a postraňkami.

„Královské loutky! Královské loutky!“ křičel ten člověk z plných plic.

Tento reprezentant kočujícího loutkáře přišel z Castbebaru, hlavního města mayoského hrabství. Při udržování západního směru přešel soutěsku hor sklánějících se k moři jako většina irských hor: na severu je to řetěz Nephinských hor, vysokých dva tisíce pět set stop, a na jihu hory Croagh Patrick, kde se velký světec, zakladatel křesťanství v Irsku, ve 4. století čtyřicet dní postil. Pak sestoupil z nebezpečně příkré connemarské planiny, divoké krajiny v okolí jezer Mask a Corril, která se dotýkají Clewské zátoky. Nepoužil železnici Midland Great Western, která spojuje Westport s Dublinem; svá zavazadla nikdy nenaložil na poštovní dopravní vozy, všeobecně nazývané „cars“, jež projíždějí v provinciích.

Šel jako kočující obchodník a všude veřejně ohlašoval své loutkové divadlo a chvílemi popoháněl prudkým švihnutím biče velkého psa, který již byl úplně vysílený. Divoké vytí odpovídalo na mrskání, které vycházelo ze statné ruky a často se také ozývalo i jakési úpění uvnitř vozu.

A pokaždé, když se osopil na velkého psa se slovy: „Táhneš, synu feny?“, zdálo se, jako by se obracel i k někomu jinému, skrytému v jeho vozíku, a jako by přitom křičel:

„Budeš zticha, psí synu?“

Úpění ihned přestalo a vozík hrkotal pomalu dál.

Ten člověk se jmenoval Thornpipe. Nezáleží mnoho na tom, odkud pocházel. Stačí, když víme, že byl Anglosasem, kteří se rodí v nejnižších vrstvách britských ostrovů. Citu neměl víc než němá tvář a srdce měl kamenné.

Když dorazil k prvním obydlím Westportu, vydal se Thornpipe hlavní ulicí, lemovanou dost úhlednými soukromými domy a hostinci s nádhernými vývěsnými štíty, avšak s bídnou kuchyní. Do této ulice ústily špinavé uličky, které se podobaly blátivým stokám, jež se vrhají do jasné řeky. Na ostrém kamení, kterým byla ulice vydlážděná, Thornpipeova kára velice rachotila, jistě ke škodě loutek, jež vezla pro zábavu connaughtských obyvatel.

Thornpipe šel stále opuštěnou ulicí, až přišel k mříži mezi dvojí řadou jilmů. Mříží ulice končila. Za ní se rozprostíral park, jehož pískem posypané a pečlivě udržované aleje vedly k otevřenému přístavu v Clewské zátoce.

Je samozřejmé, že město, přístav, park, ulice, řeky, mosty, kostely, domy, rozvaliny a všechno ostatní patří jednomu z nejbohatších landlordů, markýzovi de Sligo, který pochází z ryzí starobylé šlechty. Je pánem takřka celého Irska a nechová se nejhůř ke svým nájemníkům.

Téměř každých dvacet kroků zastavil Thornpipe svůj vozík, rozhlížel se kolem a hlasem, který se podobal skřípění nenamazaného stroje, křičel:

„Královské loutky! – Královské loutky!“

Avšak nikdo nevycházel z hostinců, nikdo nevystrčil hlavu z okna. Tu a tam se objevil v sousední uličce nějaký věchet,

ze kterého vyčnívaly vyzáblé a hladové tváře se začervenalýma očima a tak vpadlýma, že bylo možné vidět skoro prázdné oční dutiny. Konečně pět nebo šest téměř nahých uličníků se odvážilo přiblížit k Thornpipeovu vozíku, právě když se zastavil ve velké aleji u mříže. A všechny tyto děti křičely:

„Copper, jediný copper!“

Copper je měděná mince, ještě menší než penny, a má nepatrnou hodnotu. A ke komu se tyto děti obracely? K člověku, který sám potřeboval almužnu, než aby ji rozdával. Však také s jakými hrozivými pohyby rukou i nohou a s jakým koulením očí přivítal děti, které se opatrně držely z dosahu jeho biče – avšak ještě víc od zubů psa, pravé bestie, rozzuřené surovým zacházením.

Thornpipe zuřil a řval v pustém tichu. Nikdo netoužil po tom, aby spatřil jeho královské loutky. Paddy – tj. Irčan, zrovna tak jako John Bull, to je Angličan – Paddy neprojevuje žádnou zvědavost. Že by snad nenáviděl vznešenou rodinu královny? To nikoliv! Koho nemiluje, koho nenávidí, záštím nakupeným za mnohá staletí poroby, je landlord, který je pokládá za bytosti ještě nižší než bývalé nevolníky na Rusi. A přivítali-li Irové s jásotem O’Connella, je to proto, že tento velký vlastenec uhájil práva Irska, která roku 1806 potvrdila akce spojených tří království; protože později energií, nezlomností a politickou odvahou tohoto státníka obdrželi roku 1829 v parlamentu rovnoprávnost; protože díky jeho neúnavnému jednání, Irsko, toto druhé Polsko v Anglii, zvlášť Irsko katolické, získalo téměř nezávislost. Thornpipe by tedy pochodil mnohem lépe, kdyby svým spoluobčanům ukazoval O’Connella; avšak to pro něho nebyl důvod, aby tím urážel Její Veličenstvo královnu in effigie. Vždyť Paddy dává přednost portrétu své panovnice na mincích, jako jsou libry šterlinků a šilinky, neboť tento portrét, který vyšel z anglické mincovny, nejvíc schází kapsám Irů.

Několik pokuřujících námořníků se procházelo po nábřeží…

Protože se ani na opětovné vyzvání cizince neobjevil ani jeden divák, dal se vozík namáhavě tažený zcela udřeným psem opět do hrkotání.

Thornpipe pokračoval v této procházce alejí za mříží pod stínem velkolepých jilmů. Nacházel se na ní sám, protože děti odešly. Tak dorazil k parku, rozbrázděnému pískem vysypanými cestičkami, které markýz de Sligo vyhradil veřejnému užívám, aby lidé měli přístup k přístavu, vzdálenému od města dobrých tisíc kroků.

„Královské loutky… loutky!“

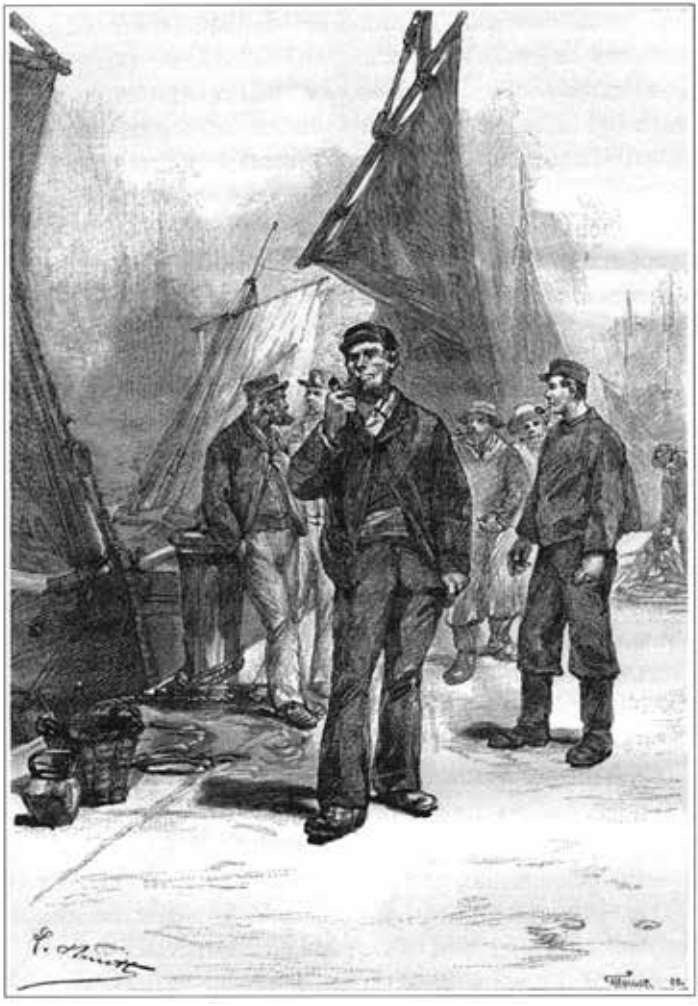
Nikdo se neozval. Ptáci pronikavě křičeli a poletovali ze stromu na strom. Park byl právě tak opuštěný jako mříže. Co jej to však napadlo zvát katolické obyvatelstvo k takové produkci právě v době bohoslužby? Bylo patrné, že nepocházel z tohoto kraje. Snad by byl lépe pochodil odpoledne po nešporách?

Protože se nevyskytly žádné překážky, razil si cestu k přístavu a svolával přitom na škodu sv. Patricka všechny irské ďábly.

Tento přístav Clewské zátoky, do kterého ústí malá říčka, byl velmi zřídka navštěvován, ačkoliv byl největší a nejlépe na této straně chráněný. Jestliže do něho připlouvaly některé koráby, byly to vždy jen anglické koráby, které Velká Británie – Anglie a Skotsko – posílala do této neúrodné connaughtské země, aby tuto krajinu zásobily tím, co se jí v tomto chudém podnebí nedostávalo. Irčan je dítě, živící se dvěma prsy, avšak kojné si dávají své mléko draze platit.

Několik pokuřujících námořníků se procházelo po nábřeží; je samozřejmé, že vykládání lodního nákladu bylo pro svátek zastaveno.

Je známé, jak přísně se neděle u Anglosasů dodržuje. Protestanti ukazují v neděli veškerou nepoddajnost svého puritanismu



Několik pokuřujících námořníků se procházelo po nábřeží…

a irští katolíci s nimi zápasí co nejhorlivěji v bohoslužebných výkonech. Katolíků bylo v Irsku dva a půl milionu, avšak přívrženců jiného kultu, anglického náboženství, bylo pouze pět set tisíc.

Jinak nebylo ve Westportu vidět žádné cizokrajné lodě. Goelety, škunery, kuttry a několik rybářských bárek, které lovívaly v otevřené zátoce, se nacházely na písku, protože byl právě odliv. Lodě, jež připluly od východu ze Skotska s nákladem obilí, které se hlavně Connaughtu nedostávalo, se opět vrátily k východu, když vyložily svůj náklad. Jestli jsme však chtěli vidět velikány mezi loděmi, museli jsme se odebrat do Dublinu, Londonderry, Belfastu nebo Corku, kam připlouvaly z Liverpoolu a z Londýna zaatlantické poštovní parníky.

V kapsách těchto nezaměstnaných námořníků by Thornpipe patrně marně hledal nějaký šilink, a jeho vyvolávání muselo i na nábřeží zůstat bez výsledku.

Přece však svůj vozík zastavil. Vyhladovělý a námahou zemdlený pes si lehl na písek. Thornpipe vyndal ze svého pytle kousek chleba, několik brambor a slanečka a začal jíst jako člověk, který jí opět jednou po dlouhém čase.

Pes křepelák jej pozoroval a mlaskal čelistmi, z nichž mu vyčníval horký jazyk. Zdálo se však, že doba jeho posilnění ještě nenadešla, neboť položil svou hlavu mezi tlapy a zavřel oči.

Lehké hnutí, které se ozvalo uvnitř káry, vytrhlo Thornpipea z netečnosti. Povstal a rozhlížel se, zda ho někdo nepozoruje. Potom nadzdvihl pokrývku pod níž byla schránka s loutkami, vhodil dovnitř kousek chleba a přitom hrubě řekl:

„Mlčíš už jednou!“

Odpovědí bylo hltavé žvýkání, jako by nějaký tvor umírající hladem byl ukrytý uvnitř vozíku. Thornpipe pokračoval ve své přerušené snídani.

Brzy byl hotov se slanečkem a s bramborami, které uvařil dohromady v jedné vodě, aby jim navzájem přidal chuť, a vznesl ke rtům ušpiněnou čutoru, naplněnou kyselým mlékem, jež je v Irsku dost rozšířeným nápojem.

Zatím zazněl plnou silou zvon kostela ve Westportu a tím oznamoval, že bohoslužby jsou skončeny.

Bylo půl dvanácté.

Thornpipe popohnal psa ranou biče a dal se s vozíkem nazpět k železné mříži s nadějí, že zastaví několik diváků při východu z kostela. Za tu dobrou půlhodinu, která ještě do poledne zbývala, bylo snad ještě možné něco si vydělat. Jinak by Thornpipe musel znovu začít až po nešporách a na další cestu by se mohl vydat až nazítří, aby zase v některém jiném městečku hrabství ukazoval své loutky.

Ten nápad nebyl vlastně špatný. Kdyby nebyly šilinky, spokojil by se i s drobnými coppery; aspoň by jeho loutky nehrály před lidmi, jako byl onen známý pruský král, jehož lakota prý byla taková, že nikdo jakživ neviděl ani lesk jeho peněz.

Proto začal Thornpipe znovu křičet:

„Královské loutky… loutky!“

Za dvě nebo tři minuty se kolem Thornpipea shromáždilo asi dvacet osob. Bylo by pošetilé tvrdit, že to byl výkvět westportského obyvatelstva. Byly zde většinou děti. Přišlo však asi deset žen a několik mužů. Většina z nich držela v rukou svou obuv, nejen proto aby ji neopotřebovali, ale i proto, aby se jim snadněji šlo, neboť byli zvyklí chodit bez obuvi.

Avšak musíme z nich vyloučit některé westportské úředníky, kteří se přidružili k té nedělní sebrance. Byl to pekař, který se zde zastavil se svou ženou a svými dvěma dětmi. Jeho oděv pamatoval již několik let – a je známo, že pod deštivým nebem Irska se roky počítají dvoj-, dokonce i trojnásobně – avšak přece ještě k svému postavení vystupoval důstojně. Nad jeho krámem

se vznášel krásný štít s tímto nápisem: CENTRAL BAKERY.* Však se v ní také připravuje pečivo, jaké není v celém Westportu. Dále tam byl drogista, který se velmi rád dovolával titulu farmaceuta, ačkoliv jeho drogerie postrádala i ty nejobyčejnější léky. Přece však vystupoval do popředí jeho nápis MEDICAL HALL, který byl namalován tak krásnými písmeny, že již jejich pouhým spatřením by se musel každý uzdravit.

Je nutné podotknout, že také kněz se zastavil před Thornpipeovým vozíkem. Tento duchovní měl zvláštní oděv: hedvábný límec, dlouhou kleriku, hustě posázenou knoflíky, a široký svrchník z černého sukna. Je to představený fary a zastává více funkcí. Nespokojí se jen křtěním, zpovídáním a „uváděním svých věrných na onen svět“, ale radí jim také v jejich záležitostech, stará se o ně v nemoci a jedná s úplnou nezávislostí, protože od státu nemá plat ani pravomoce. Desátky z plodin neboli odměna za bohoslužebné obřady – v jiných zemích se tomu říká vedlejší příjem – mu zajišťují slušný a klidný život. Byl přirozeně správcem škol a chudobinců, což mu však nebrání, aby předsedal sportovním spolkům v régates** nebo steeples-chases,*** které se pořádají v jeho farnosti. Byl důvěrně zapleten do rodinných poměrů svých oveček, požíval úcty, neboť byl „ctihodný“, i když nechtěl přijímat několik konvic piva, které pro něho kupovaly – ovšem na dluh – jeho ovečky. Čistota jeho mravů nikdy nepodlehla nějakému sebemenšímu záchvatu. Ostatně, jak by neměl jeho vliv převládat v těchto krajinách, tak proniknutých katolicismem, kde by podle výroku Anne Bovetové v jejím znamenitém cestopisu „Tři měsíce v Irsku“ vesničan prolezl k svatému přijímání jehlovou dírkou, kdyby mu to bylo jinak zakázáno.

*) Ústřední pekárna
**) Závody na loďkách
***) Dostihy na koních

Okolo vozíku tedy bylo obecenstvo poněkud výnosnější – můžeme-li to takto říci – než si mohl Thornpipe přát. Jeho představení mělo opravdu nějakou naději na úspěch, neboť Westport ještě nikdy nebyl poctěn divadlem toho druhu.

Proto náš reprezentant kočujících loutkářů ještě naposledy dal zaznít svému volání great attractions.*

„Královské loutky… loutky!“

*) Velké přitažlivosti

II. KAPITOLA

Královské loutky

Thornpipeův vozík byl velmi primitivní: byla to ojnice, ke které se zapřahal zuřivý křepelák, a čtyřhranná bedna umístěná mezi dvěma koly, jež usnadňovala táhnutí vozíku po dlouhé a drkotavé silnici hrabství; vzadu byla dvě držadla, kterými se mohlo celým vozíkem postrkovat, jak to dělávali kočující kupci. Nad bednou byla plátěná pokrývka, rozprostřená na čtyřech železných tyčích, aby chránila nejen proti slunečním paprskům – obyčejně však velice slabým – ale i proti nekonečným dešťům irské vysočiny. Celek se podobal těm flašinetovým vozíkům projíždějícím města a vesnice, jejichž ječivé píšťaly se mísí s třeskotem trubek. Nebyl to však flašinet, se kterým se Thornpipe potloukal od města k městu, protože postrádal složitější zařízení pravých flašinetů. Byl to pouze takový nepatrný kolovrátek, skládající se z několika píšťal, o čemž se brzy sami budeme moci přesvědčit.

Povrch bedny byl uzavřený víkem, které zapadalo do její čtvrtiny. Kdyby toto víko diváci vytáhli a spustili na bok, jistě by na povrchu prkénka zpozorovali něco, co by je přivedlo k údivu.

Abychom však unikli pomluvám, poslechněme si Thornpipea, lákajícího obecenstvo podle starého zvyku.

Cizinec poukázal svou nevyčerpatelnou výmluvností na slavného Brioché, zakladatele prvního loutkového divadla na francouzských tržištích.

„Dámy a pánové…“

Takový začátek je zcela neklamným prostředkem k získání sympatií diváků, i když se to vlastně vztahuje na ty nejbídnější otrhance vesnice.

„Dámy a pánové, zde vám představuji velký slavnostní sál na královském zámku v Osbornu, na Isle of Wight.“

Prkno opravdu představovalo miniaturní salon mezi čtyřmi kolmo postavenými destičkami, na kterých byly namalovány dveře a okna se záclonami; tu a tam bylo vidět velmi vkusný kartónový nábytek, přišpendlený k pestře zbarveným kobercům, stoly, lenošky a židle rozestavené tak, aby nevadily vystupujícím princům a princeznám, markýzům, vévodům, hrabatům a baronům, kteří si všichni vykračovali se svými manželkami uprostřed královského přijímacího salonu.

„Na kraji,“ pokračoval Thornpipe, „vidíte trůn královny Viktorie, nad nímž se zvedá baldachýn z karmazínového sametu se zlatými třásněmi, přesný model toho, pod kterým sedí Její královské Veličenstvo po celou dobu obřadů na královském dvoře.“

Trůn byl vysoký tři nebo čtyři palce, a ačkoliv byl aksamit z pouhého plyšového papíru a třásně z obyčejných žlutých nitek, přece nebral iluze těmto bodrým lidem, kteří nikdy neviděli pravý královský nábytek.

„Na trůnu,“ mluvil dál Thornpipe, „vidíte královnu – pravá podoba je zaručena – oděnou ve slavnostní šat s královským pláštěm připevněným na ramenou, s korunou na hlavě a se žezlem v ruce.“

Protože nám ještě nikdy nebylo dopřáno té cti, abychom spatřili panovnici Spojeného království a královnu Indie v jejích nádherných salonech, nemohli bychom říci, zdali ona

postava věrně představovala Její královské Veličenstvo. Nicméně, i když připustíme, že po celou dobu slavnosti má na hlavě korunu, je přece jen pochybné, zde její ruka mává ustavičně žezlem, které se podobá Neptunovu trojzubci. Ostatně nejjednodušší by bylo věřit každému Thornpipeovu slovu, což také přítomné osoby rozumně udělaly.

„Na pravé straně od královny," vysvětloval Thornpipe, „si vás dovoluji upozornit na Jejich královské Výsosti prince a princeznu waleskou, které jste mohli spatřit na jejich poslední cestě Irskem."

A skutečně tam bylo vidět prince waleského v úboru polního maršálka anglické armády a dceru dánského krále, zahalenou krásným krajkovým šatem, jenž byl vystřižen z kousku staniolu, pokrývajícího krabičky s cukrovinkami.

Na druhé straně stáli vévodové z Edinburghu, Connaughtu a princ von Battenberg, všichni se svými ženami, vévodkyněmi a princeznami. V půlkruhu před trůnem byla rozestavena celá královská rodina. Tyto loutky, tyto okrášlené postavy – jejichž podoba je vždy zaručena – tyto figurky se svým slavnostním šatem a se svými živými pohyby zcela jistě představovaly velmi přesně anglický dvůr.

Dále bylo vidět vyšší korunní hodnostáře, mezi jinými slavného admirála sira Georgese Hamiltona. Thornpipe horlivě ukazoval na každého koncem své hůlky a dokládal k údivu obecenstva, že každý z těchto hodnostářů zaujímá podle přísného dvorního řádu místo odpovídající jeho hodnosti.

Před samým trůnem stál uctivě a nehybně pán vysoké postavy, výrazně anglosaských rysů; snad to byl jeden z ministrů královny.

Thornpipe skutečně vysvětloval, že je to představený saint-jameského vládního kabinetu, dobře identifikovatelný podle poněkud shrbených zad pod tíží státních záležitostí.

K tomu Thornpipe dodával:

„Napravo vedle prvního ministra je ctihodný pan Gladstone.“

A opravdu bylo snadné poznat slavného „oldmana“, toho ušlechtilého starce, vždy přímého a vždy připraveného hájit liberální myšlenky proti myšlenkám vládním. Snad bychom se jen mohli divit, proč pohlíží na prvního ministra s tak přívětivou tváří; avšak mezi loutkami – dokonce i mezi loutkami politickými – se dějí různé věci, které by se protivily bytostem z masa a kostí, ne však loutkám z kartonu a ze dřeva, jimž je stud cizí.

Ostatně uvidíme a uslyšíme něco ještě neočekávanějšího, způsobeného neobyčejným anachronismem; Thornpipe totiž křičel nadutě dál:

„Představuji vám, dámy a pánové, vašeho slavného krajana O’Connella, jehož jméno vždy nalezne odezvu v irských srdcích.“

Ano! O’Connell byl zde, na anglickém dvoře roku 1875, ačkoliv byl již pětadvacet let mrtev. Kdybychom však na to upozornili Thornpipea, byl by nám cizinec odpověděl, že pro syna Irska je velký agitátor vždy živý. Spoléhaje na to, mohl také obecenstvu ukázat M. Pamella, ačkoliv tento velký státník nebyl v té době známý.

Dále byly po místech rozestaveny ostatní dvorní dámy, jejichž jména se vymykala paměti, všechny vyšňořené a pokryté řádovými stuhami, pak výteční politici a válečníci, mezi jinými Jeho Milost vévoda cambridgeský vedle již zesnulého lorda Wellingtona a zesnulý lord Palmerston vedle zesnulého lorda Pitta; konečně členové Horní sněmovny, bratříčkující se s členy Dolní sněmovny; za nimi byla řada gardových husarů v parádních uniformách a na koních uprostřed sálu, což znamenalo, že se zde jedná o slavnost, jaká bývala na osbornském zámku jen

málokdy. Celek doplňovalo asi padesát malých figur, narychlo pomalovaných, které svým sebevědomím a prkenností ukazovaly pravý ráz veškeré vyznamenávané aristokracie, vojenských a politických úředníků Spojeného království.

Nebylo zapomenuto ani na anglické loďstvo, a jestliže tam zrovna neplula plnou parou královská jachta Victoria and Albert, bylo vidět aspoň v okenních tabulích naznačené obrysy lodí, od kterých se zdá otvírat rozhled na zátoku Spithead. S dobrýma očima bychom nepochybně poznali jachtu Enchanterres, na jejíž palubě se nacházeli Jejich Milosti lordi admirality, z nichž každý v jedné ruce třímal dalekohled a v druhé hlásnici.

Musíme uznat, že Thornpipe nijak neklamal obecenstvo, když říkal, že takové představení je unikátem světa. Skutečně dovolovalo ušetřit si cestu na Isle of Wight. Však to divadlo způsobovalo úžas nejen mezi otrhanci a uličníky, ale i mezi diváky ctihodného věku, kteří po celý svůj život neopustili connaughtské hrabství ani okolí Westportu.

Farář se tomu zajisté v duchu usmíval. Co se týkalo farmaceuta-drogisty, ten tvrdil zcela otevřeně, že podoba těchto osob je nesprávná, ačkoliv ještě nikdy nespatřil anglický královský dvůr. Pekař připouštěl, že se to vymyká nějaké představě a nechce vůbec věřit, že uvítání na anglickém dvoře se může konat s takovou nádherou, leskem a poctami.

„Nuže, dámy a pánové, to ještě není všechno!“ mluvil dál Thornpipe. „Jistě se domníváte, že tyto královské a ostatní osoby se nemohou pohybovat nebo dělat gesta. Chyba lávky! Jsou živé, skutečně živé, jako vy a já. Hned uvidíte. Dřív se však osmělím učinit malou obchůzku, spoléhaje na štědrost každého z vás.“

Takový okamžik, kdy miska začíná kolovat mezi řadami přítomných, je vždy pro majitele zvláštností a obdivuhodných věcí kritickým okamžikem.

Diváci se při takových kočovných výjevech dělí hlavně na dvě kategorie: na ty, kteří odcházejí, aby nemuseli sáhnout do kapsy, a na ty, kteří zůstávají s úmyslem, že se pobaví zdarma – nedivme se, že těch druhých je mnohem více. Existuje však ještě třetí kategorie, kategorie platících, avšak je jich tak nepatrný počet, že je lépe o nich pomlčet.

A bylo to až příliš zřejmé, když Thornpipe s divokým úsměvem, snažícím se být přívětivým, činil svou „malou obchůzku“. Mohla však být jiná tato buldočí tvář se zlýma očima a s ústy, která by spíš pokousala než políbila?

Jak se dalo očekávat, nebylo možné mezi zástupem otrhaných dětí najít ani dva coppery. Co se týká diváků, kteří byli přilákáni Thornpipeovou výřečností, si umínili dívat se zdarma a omezili se jen na to, že otočili prostě hlavy. Jen pět nebo šest lidí vyňalo z kapes několik drobných mincí, které dělaly dohromady asi šilink a tři pence. Thornpipe všechno přijal s pohrdavým úšklebkem… Co však mohl dělat jiného než se spokojit s tím a, vyčkávaje lepšího odpoledního představení, provést již oznámený postup programu. Jinak by musel peníze vrátit.

Avšak poslouchejte! Němý obdiv najednou ustoupil demonstrativnímu obdivu a ruce začaly tleskat, nohy dupat, ústa otvírat a ulevovat si výkřiky úžasu, které bylo zajisté slyšet až do přístavu.

Ve skutečnosti však Thornpipe jen udeřil holí na bednu. Nikdo si nevšímal zaúpění, které se nato ozvalo. Náhle se celá scéna takřka zázračným způsobem oživila.

Poháněny vnitřním strojem, zdály se loutky být obdařeny skutečným životem. Její Veličenstvo královna Viktorie neopustila trůn – bylo by to proti etiketě – dokonce se ani nehnula z místa, avšak kývala hlavou, potřásajíc tím svou korunou, a zároveň skláněla své žezlo podle způsobu kapelníkovy taktovky, který dává takt na dvě tempa. Členové královské rodiny

se vytrvale obracejí na jednom místě, neustále se při tom klanějí, zatímco vévodové, markýzové a baronetové defilují s velkými projevy úcty. První ministr se uklání ze své strany Gladstoneovi, což ten opětuje. Vedle těchto vážně kráčí O'Connell po neviditelné rýze, následován rázně si vykračujícím cambridgeským vévodou. Pak za nimi následují ostatní osoby a koně gardových husarů hrabou kopyty a ohánějí se svými ohony, jako by byli uprostřed nádvoří osbornského zámku a nikoliv v nějakém salonu.

A celý tento výstup doprovázela pronikavá a ryčná hudba malého flašinetu, která není ani v dur, ani v moll. Ale jak by nebyl Paddy, tak přístupný hudebnímu umění, když Jindřich VIII., vložil harfu do znaku „Verte Erinu"; jak by nebyl Paddy okouzlen, ačkoliv má raději nějaký refrén svého drahého Irska, než melancholické hymny „God save the Queen" a „Rule Britannia", písně hodné zádumčivých národů Spojeného království?

Skutečně bylo pěkné a poněvadž nikdy předtím neviděli představení na scénách velkých evropských divadel, bylo také čemu se divit. A při pohledu na pohyblivé loutky, které byly kočovníky nazývané „danso-musicomanes", nastávalo nepopsatelné nadšení.

Avšak v jistém okamžiku, asi následkem nárazu ve stroji, sklonila královna tak rychle své žezlo, že se jím dotkla kulatých zad prvního ministra. Tu se vzrušená nálada obecenstva zdvojnásobila.

„Ony jsou živé!" řekl někdo z diváků.

„Schází jim pouze řeč!" odpověděl druhý.

„Nelitujme toho!" podotkl farmaceut-drogista, který byl v nestřežených okamžicích demokratem.

A měl pravdu. Představte si jen loutky, jež by mezi sebou rozmlouvaly dvorskými frázemi.



A bylo to až příliš zřejmé, když Thornpipe s divokým úsměvem, snažícím se být přívětivým, činil svou „malou obchůzku“.

„Rád bych věděl, co je uvádí do pohybu," řekl po chvíli pekař.

„Je to ďábel!" odpověděl jakýsi starý námořník.

„Ano! Ďábel!" vykřikly některé matróny, napůl přesvědčené; pokřižovaly se a obrátily k faráři, který zamyšleně hleděl na loutky.

„Jak by se mohl ďábel zdržovat uvnitř této bedny?" poznamenal mladý příručí, jenž byl známý svou prostomyslností. „Vždyť ďábel je velkého vzrůstu…"

„Není-li uvnitř, tak je venku!" odsekla stará kmotra. „Je to jistě ten, který nám ty zázraky ukazuje…"

„Nikoliv! Zajisté dobře víte, že ďábel nemluví irsky!" odpověděl vážně drogista.

Zde je jedna z těch pravd, které Ir připouští bez odporu, a bylo tedy jisté, že Thornpipe nemohl být ďáblem, protože se vyjadřoval v čisté irštině.

Rozhodně, nezasahovala-li do této věci nějakým způsobem kouzla, musel tomuto malému světu kočovníka dodávat pohyb nějaký vnitřní mechanismus. Nikdo však neviděl, že by Thornpipe natahoval pero. A vždy, kdykoliv se chůze loutek začala zmírňovat, rána holí, mířená na spodek bedny, kterou zakrývala pokrývka, stačila k opětovnému oživení hry – zvláštnost, jež neunikla faráři. Ke komu se vztahovala tato rána holí, po které se vždy ozvalo sténání?

Farář se to chtěl tedy dozvědět a zeptal se Thornpipea:

„Vy máte uvnitř této bedny asi nějakého psa?"

Thornpipe se podíval na faráře svraštělým obočím a zdálo se, že mu chce dát indiskrétní otázku.

„Ať je tam cokoliv, je to moje tajemství… Nejsem povinen vás s ním obeznámit…"

„Ovšem, že tím nejste povinen," odpověděl farář, „avšak můžeme se silně domnívat, že nějaký pes, který pohybuje vašimi stroji…"

„Ano! Pes," odpověděl posměšně Thornpipe, „pes v otáčivé kleci… Kolik času a trpělivosti by mi bylo třeba, abych ho k tomu vycvičil! … A co jsem dostal za veškerou svoji námahu? Ani ne takřka polovinu toho, co se dává faráři za jedinou mši!"

V okamžiku, kdy Thornpipe dokončil tuto větu, se k velké nelibosti diváků stroj zastavil. Proto všichni hořeli touhou nahlédnout dovnitř. Když se loutkář chystal přirazit víko bedny a oznámil, že představení je skončeno, zeptal se ho lékárník:

„Chtěl byste nám ještě dát druhé představení?"

„Ne!" odpověděl prudce Thornpipe, když viděl, jak je obklopen podezřívavými pohledy.

„Ani kdybychom vám dali dva šilinky?"

„Ani za dva, ani za tři!" vykřikl Thornpipe.

Přemýšlel jen, jak by unikl, avšak obecenstvo nebylo nakloněno k tomu, aby jej pustilo. Na znamení svého pána již zatáhl pes křepelák za oj, když tu najednou se zdálo, že zevnitř bedny vycházel dlouhý nářek, přerývaný vzlykotem.

Thornpipe zařval, jak to udělal už jednou:

„Mlčíš, psí synu?"

„To není pes!" řekl farář a zadržoval vozík.

„Je!" odsekl Thornpipe.

„Nikoliv!… Je to dítě!…"

„Dítě… dítě!" opětovali přítomní.

Jaká náhlá změna nastala ve smýšlení diváků! Nebyla to u nich už zvědavost, ale útrpnost, která vzbuzovala u Thornpipea neklid. Uvnitř skříňky, po obou bocích otevřené, se tedy nalézalo dítě, mrskané ranami biče, když ustávalo, nemajíc více síly, aby se pohnulo ve své kleci!

„Dejte sem dítě!" křičeli všichni naléhavě.

Thornpipe měl co dělat s příliš početnou stranou. Nicméně se pokusil odporovat a začal svůj vozík strkat zezadu… Bylo

to však marné! Pekař jej chytil z jedné strany, drogista z druhé a důkladně jím třásli. Nikdy se ještě královský dvůr neocitl v podobném zmatku. Princové naráželi na princezny, vévodové poráželi markýze, první ministr se svalil a s ním zároveň jeho ministerská důstojnost – zkrátka, nastalo takové otřásání, jaké by povstalo na osbornském zámku, kdyby byl Isle of Wight postižen zemětřesením.

Ačkoliv se Thornpipe zuřivě vzpíral, byl přece brzy přemožen. Vozík byl celý prohledán; drogista vklouzl mezi kola a vytáhl z bedny jakési dítě.

Opravdu, byl to chlapeček asi tříletý, bledý, nemocný a slabý, s končetinami posetými ranami bičem a sotva dýchal.

Nikdo ve Westportu toho chlapce neznal.

Tak vystoupil na jeviště hrdina našeho vypravování – Malý Dobráček. Nebylo však vůbec snadné zjistit, jakým způsobem padl do rukou tohoto krutého surovce, který rozhodně nebyl jeho otcem. Je pouze pravda, že Thornpipe zdvihl toto dítě, když mělo teprve devět měsíců, na jedné ulici městečka Donegal a víme také, za jakým účelem ho užíval.

Jakási starostlivá žena vzala ihned dítě do náručí a pokoušela se je vzkřísit. Všichni se tlačili okolo ní. Byla to zajímavá bytost, skoro inteligentní. A tento ubohý červíček se stále namáhal ve své klícce pod skříňkou s loutkami, jen aby si vydělal na živobytí. Ano! Vydělával na živobytí… v takovém věku!

Konečně otevřel oči, avšak ihned se odvrátil, když uviděl Thornpipea, který se blížil, aby se ho opět zmocnil, a křičel rozdrážděným hlasem:

„Vraťte mi je!“

„Jste tedy jeho otec?“ zeptal se farář.

„Ano…“ odpověděl Thornpipe.

„Ne! To není můj papá!“ zvolalo dítě a pevně se chytalo ramene ženy.



Opravdu, byl to chlapeček asi tříletý…

„Dítě vám nepatří!“ zvolal drogista.

„Je ukradené!“ dodal pekař.

„A my vám je již nedáme,“ řekl farář.

Thornpipe chtěl odporovat do největší krajnosti. Již se neovládal a s tváří podlitou krví a s očima planoucíma hněvem se již chystal „po irsku si zažertovat“, to znamená použít nože; avšak dřív než tak mohl učinit, vyřítili se na něho rychle dva statní mládenci a odzbrojili jej.

„Vyžeňte ho! Vyžeňte ho!“ volaly stále ženy.

„Pryč, žebráku!“ zvolal drogista.

„A ať tě již nikdy nenapadne ještě se někdy vrátit do našeho hrabství!“ zvolal farář s výhružným posunkem.

Thornpipe švihl psa silnou ranou biče a vozík se vzdaloval po hlavní ulici Westportu.

„Darebák!“ řekl lékárník. „Sázím se, že ani ne za tři měsíce bude již tančit kilmainhamský menuet.“

Tančit tento menuet je podle tamního rčení asi tolik, jako skončit na šibenici.

Když se po chvíli zeptal farář chlapečka, jak se jmenuje, odpověděl již dost pevným hlasem:

„Malý Dobráček.“

A opravdu jiné jméno neměl.

III. KAPITOLA

Ragged-school*

„A co je v čísle 13?“

„Horečka.“

„A v čísle 9?“

„Černý kašel.“

„A v čísle 17?“

„Také černý kašel.“

„A v čísle 23?“

„Tuším, že hlavnička.“

A jak mu byly dávány odpovědi, tak je pan O’Bodkins vypisoval do obdivuhodně zařízeného rejstříku, s otevřenými účty pro každé z čísel 23, 17, 9 a 13. Byly v něm sloupce, vykazující jméno nemoci, hodinu návštěvy lékaře, přirozeně také všechny předepsané léky a konečně podmínky, za kterých měly být podávány, až by byli nemocní přeneseni do nemocnice. Jména byla psána úhledným gotickým písmem, číslice arabsky, léky rondovým písmem a lékařské předpisy běžným anglickým písmem – a všechno to bylo propleteno jednoduchými a dvojitými linkami, jemně provedenými modrým a červeným inkoustem.

*) Škola otrhanců

Byl to neobyčejný vzor kaligrafie, k němuž ještě přistoupilo arcidílo v účetnictví.

„Některé z těch dětí jsou dost vážně nemocné," doložil lékař. „Rozkažte, aby netrpěly zimou za přenášení…

„Ano… ano! Bude rozkázáno," odpověděl nedbale pan O'Bodkins, „ačkoliv jakmile již zde jednou nejsou, vůbec se mne to netýká. Jen když jsou mé účetní knihy v pořádku…"

„A pak, když je porazí nemoc," odpověděl lékař, chápaje se rákosky a klobouku, „předpokládám, že ztráta nebude tak veliká…"

„Také si to myslím," odpověděl O'Bodkins. „Zapíši je do sloupce pro úmrtí a jejich účet bude vyrovnán. Nuže, když je vyrovnán nějaký účet, zdá se mi, že nikdo nemá právo si stěžovat."

Po těch slovech lékař odešel, ale dříve stiskl ruku svého mluvčího.

Pan O'Bodkins byl ředitelem „ragged-school" v Galwayi. Galway je menší město, položené na jihozápad od connaughtské provincie u zátoky a v hrabství téhož jména. Je to jediný kraj, kde katolíci mohou užívat svá starodávná práva, a je to také zde v galwayském hrabství, kde podobně jako v Munsteru si bere správce Anglie na starost utlačovat neprotestantské Irsko.

Známý je originální typ, jenž se vztahuje na tohoto pana O'Bodkinse a který nezaslouží, aby byl zařazen mezi největší příznivce lidstva. Byl to člověk hrubý a úsečný, jeden z těch starých mládenců, kteří nebyli nikdy mladí a kteří nebudou také nikdy staří, kteří vždy zůstali tím, čím jsou, jimž vlasy ani nevypadávají, ani nešediví, kteří přišli na svět již se zlatými brýlemi, jež si odnesou až do hrobu, kteří nikdy nebědovali nad svou existencí ani se nikdy nestarali o rodinu, kteří pokládají za správné to, co je srdci potřebné k životu, a jimiž nemohl nikdy



Ženy se slitovaly nad jeho osudem a ošetřovaly jej vždy osm až čtrnáct dní.

pohnout pocit lásky, přátelství, slitování a sympatie. Byl z těch bytostí, ani dobrých, ani zlých, jež žijí na světě, aniž by konaly dobro nebo zlo, a které nejsou nikdy nešťastné – dokonce ani z neštěstí druhých.

Takový byl O'Bodkins, a rádi připustíme, že se již narodil proto, aby byl ředitelem nějakého „ragged-school".

Viděli jsme již v „ragged-school", o jaké podivuhodné přesnosti a o jakém „má dáti" a „dal" svědčily účetní knihy O'Bodkinse, kterému v první řadě pomáhala stará kuřačka, matka Krissová, neustále s dýmkou v ústech, a pak šestnáctiletý bývalý chovanec, jménem Grip. Tento bodrý chlapec s dobrýma očima, s tváří od přírody veselou a s nosem poněkud vyhrnutým, což je charakteristickým znamením Irů, měl cenu nekonečně větší než tři čtvrtiny veškeré té bídné sebranky školního lazaretu.

Tito otrhánkové byli buď sirotky nebo děti, které byly od svých rodičů opuštěny a z nichž většina jich ani neznala, neboť se narodily u struh a u mezníků; pak jsou to nalezenci z ulic a z veřejných cest, kteří se tam také později posílají, jakmile dorostou věku pracovní schopnosti. Jaký to byl plevel společnosti! Jaká je to morální degradace! Jaké je to shromáždění lidských larev, určených k páchání zločinů! A skutečně, co se může stát z těchto zrn, hazardně pohozených na ulici?

V galwayské škole jich bylo na třicet, od tří do dvanácti let, oblečených do hadrů, neustále hladových, živících se pouze zbytky veřejných milodarů. Většina z nich byla nemocná, jak jsme právě mohli vidět, a skutečně valnou část těchto děti postihuje úmrtnost – což však podle mínění doktora není velká ztráta.

A má pravdu, jestliže veškerá péče a moralizace není s to zabránit, aby se staly zlými bytostmi. Avšak pod tímto bídným obalem je duše a snad by se lepší výchovou a obětavou láskou duchovních podařilo, aby byly vypěstovány k dobrému.

Rozhodně by bylo k vychování těchto nešťastníků zapotřebí jiných vychovatelů než těch dřevěných panáků, jejichž politováníhodný příklad nám poskytuje O'Bodkins, s jakým se nezřídka setkáváme, zvláště v hrabstvích chudého Irska.

Malý Dobráček byl v tomto „ragged-school" jedním z nejmladších. Nebylo mu ještě ani čtyři a půl roku. Ubohé dítě! Mohlo nést na svém čele ono srdcervoucí francouzské rčení: Pas de chances!* Jak jsme viděli, dostal se nejdříve do rukou Thornpipea, u kterého byl donucen točit klikou kolovrátku; nato byl tohoto zaměstnání zproštěn, díky útrpnosti několika dobrých duší ve Westportu, a konečně se dostal do „ragged-school" v Galwayi. Až by opustil „ragged-school", copak neměl najít ještě něco horšího?

Jistě to byl dobrý cit, který přinutil faráře k tomu, že vytrhl tuto nešťastnou bytost loutkářovým rukám. Když ale marně pátral po původu svého chráněnce, musel se zříci naděje, že se mu to někdy podaří. Malý Dobráček se pamatoval pouze na to, že byl živen od jakési zlé ženy zároveň s děvčátkem, které ho často objímalo, a s maličkou, která byla mrtvá… Kde to bylo, nevěděl. Nikdo nemohl říci, jestli byl dítětem odloženým nebo ukradeným své rodině.

Jakmile byl vyrván ve Westportu Thornpipeovi, pečovala o něho střídavě každá rodina. Ženy se slitovaly nad jeho osudem a ošetřovaly jej vždy osm až čtrnáct dní. Jméno Malý Dobráček mu zůstalo. Tak se to dělo po tři měsíce. Avšak fara nebyla bohatá. Mnoho chudáků žilo z jejích příjmů. Kdyby mohla být útulkem opuštěných dětí, našel by tam jistě místo i náš malý chlapec. Avšak tak to nebylo. Proto musel být poslán do „ragged-school" a zde již devět měsíců živořil mezi sebrankou největších ničemů. Kdy měl odtud vyjít, a když by i vyšel, co

*) Nemám štěstí!

se s ním mělo stát? To je otázka vyděděnců již od útlého mládí, otázka existence jak celého života tak každého dne, otázka života nebo smrti – která však až příliš často zůstává bez odpovědi.

Tak byl Malý Dobráček po devět měsíců svěřen péči napůl otupělé stařeny, hodnému Gripovi, který bez reptání snášel svůj osud, a O'Bodkinsovi, jenž byl spíš strojem k vyrovnávání příjmů a výdajů. Avšak pevná tělesná konstituce Dobráčka dovedla přece jen vzdorovat veškeré záhubě. Ještě se nacházel ve velké ředitelově knize ve sloupcích pro spalničky, tyfus a jiné dětské nemoci, jež by ho byly sklátily do hlubin společného hrobu, který poskytuje město Galway svým otrhánkům.

Avšak přestál-li Malý Dobráček bez následků tolik těžkých zkoušek, týkalo se to jeho zdraví, a nebylo tedy obavy o jeho inteligenční a morální vývoj? Jak se mohl ubránit styku s těmi rogues,* jak říkají Angličané, když byl uprostřed těch příslušníků tělesně i duševně padlých, u nichž se o jedněch ani nevědělo, kde a kým byli zplozeni, a druzí – a to většinou – se zrodili z rodičů, vypovězených do trestních kolonií, ačkoliv také mezi nimi byli synové popravených!

Skutečně byl mezi nimi jeden, jehož matka „si odbývala svou dobu" na ostrově Norfolk** uprostřed australských moří a jehož otec, který byl odsouzen k smrti pro úkladnou vraždu, skončil ve vězení v Newgate rukou pověstného Berryho.

Jmenoval se Carker. Bylo mu dvanáct roků a zdálo se, že je předurčen, aby kráčel ve šlépějích svých rodičů. Nelze se však divit, že byl takový uprostřed tohoto mrzkého světa v „ragged-school". Těšil se jisté úctě – sám zkažený a druhé kazil – měl

*) Lotr, padouch

**) Ostrov Norfolk leží východně od Austrálie. Anglie tam posílala nepolepšitelné zločince. Byli tam drženi pod přísným dozorem.



... taková byla denní zaměstnání těchto dětí.

své lichotníky a spoluviníky a byl vhodným vůdcem těch nejhorších, vždy přichystaných k nějakým špatným kouskům, nebo dokonce zločinům, až by je škola vychrlila jako vyvrhele lidstva na hlavní silnici.

Musíme zde však podotknout, že Malý Dobráček u sebe pociťoval jenom odpor ke Carkerovi, ačkoliv na něho nepřestal pohlížet svýma velkýma očima s úžasem. Posuďte sami! Syn člověka, který byl pověšen!

Tyto školy se ani v nejmenším nepodobají moderním vzdělávacím ústavům, kde každá kostka vzduchu je matematicky rozdělena. Avšak nádoba se přizpůsobuje obsahu. Jen trochu slámy pro ložní potřeby a postel je hned hotová: aspoň se nemusí stlát. A co jídelny? A k čemu pak, když se jedná pouze o několik kůrek a brambor, kterých bývá také často nedostatek? Co se týká poučné látky, to si vzal na starost O'Bodkins, aby ji uděloval galwayským otrhánkům. Musel je učit číst, psát a počítat, avšak nikoho k tomu nenutil, a ani deset by se mezi dětmi nenašlo, které strávily dva nebo tři roky pod jeho metlou, jež by byly s to přeslabikovat nějakou vyhlášku. Malý Dobráček, ačkoliv byl z nejmladších, tvořil pravý opak svých kamarádů a projevoval jistou chuť k učení – což mu přineslo tisíce úsměšků. Jaká je to bída, jaká je to také společenská zodpovědnost, když rozumná a chápající bytost, která velice touží po vzdělání, zůstává bez něho! Copak není známé, že postupem let mladý dětský mozek ochabuje, mozek, do něhož snad vložila příroda dobrá semena, která však musí ležet ladem?

Pracoval-li školní personál málo hlavou, nebylo to proto, že by snad značně pracoval rukama. Shromažďovat nějaké palivo na zimu, žebrat od milosrdných lidí hadry od šatstva, sbírat koňský a vůbec zvířecí trus, aby ho prodali v poplužních dvorech za několik copperů – to byl příjem, na který O'Bodkins nejvíce spoléhal, rýpat se ve smetištích, nakupených na rozích

ulic, pokud možno, dříve než přicházeli psi nebo aspoň když je zahnali; taková byla denní zaměstnání těchto dětí. Žádné hry a zábavy – copak ale nebylo zábavou škrabat se, píchat se, kousat se, kopat a bít se pěstmi, nemluvě ani o špatných kouscích, které prováděli Gripovi. Avšak ten hodný chlapec si dal všechno líbit a neznepokojoval se tím; to však ještě víc popouzelo Carkera a ostatní k tomu, aby ho napadali tím nejpodlejším a nejpotutelnějším způsobem.

Jediná světnice, která byla v „ragged-school“ docela čistá, patřila řediteli. Je samozřejmé, že do ní nikomu nedovolil vstoupit. Jeho knihy by byly ihned roztrhány a jejich listy rozmetány do všech koutů světa. Proto nebyl proti tomu, aby jeho „žáci“ byli venku, bloudili a toulali se nazdařbůh a prováděli uličnictví, a když je přivedla zpět do školy nezbytnost jídla nebo spánku, bylo to pro O’Bodkinse vždy příliš brzy.

Pro svou vážnou mysl a své dobré instinkty byl Malý Dobráček neustále vydán nejen Carkerovu posměchu a jeho pěti nebo šesti stejných darebáků, ale i jejich brutálnostem. Avšak nikdy si nestěžoval. Ach, kdyby jen měl silu! Jak rád by si zjednal trochu úcty, jak rád by vrátil ránu pěstí nebo nohou, a jaký hněv vznikl v jeho srdci, když cítil, že je ještě příliš slabý, než aby se dovedl hájit.

Ostatně vycházel co nejméně ze školy a byl šťastný, že může užívat trochu klidu, když se tito ničemové toulali v okolí. Bylo to ovšem na újmu jeho blahobytu – dá-li se zde vůbec o blahobytu mluvit; vždyť mohl najít kousek nějakého jídla, nějaký „starý vypečený koláč“, který mohl prodat za dva nebo za tři coppery, jež musel nezbytně denně odvádět. Avšak zdráhal se natahovat ruku a běžet za povozy s nadějí, že uchvátí nějakou drobnou minci, nebo dokonce krást všelijaké trety vyložené na ulici, čeho se, bohužel, druzí neodříkali? Ne! Raději zůstával s Gripem ve škole.

„Nepůjdeš ven?“ zeptal se ho Grip.

„Ne, Gripe.“

„Carker tě zbije, jestli do večera nic nepřineseš.“

„Raději chci být bit.“

Grip cítil k Malému Dobráčkovi náklonnost, kterou ten opětoval. Protože mu nescházelo vzdělání ve čtení a psaní, pokoušel se naučit dítě aspoň trochu to, co se sám naučil. Také od té doby, co se nacházel v Galwayi, začal Malý Dobráček jevit pokroky alespoň ve čtení a sliboval dělat čest svému učiteli.

Sluší se mimochodem podotknout, že Grip znal mnoho zábavných povídek a že je s radostí vyprávěl.

Malý Dobráček cítil, že výbuchy smíchu hodného Gripa vrhají alespoň trochu světla do školních temnot.

Zvlášť však našeho hrdinu hněvalo, že druzí obklopovali Gripa a vždy si jej brali za terč své zloby. Musíme však opakovat, že Grip to všechno snášel s rezignací filozofa.

„Gripe!“ řekl mu jednou Malý Dobráček.

„Co chceš?“

„Carker je velmi zlý…“

„Jistě… velmi nezvedený.“

„Proč mu tedy nedáš co proto?“

„Dát mu co proto?“

„A také ostatním?“

Grip pokrčil rameny.

„Copak nejsi, Gripe, silný?“

„Nevím.“

„Máš přece velké ruce a nohy…“

Ano! Skutečně byl Grip velký a hubený jako tyč hromosvodu.

„Nuže, Gripe, proč těm ošklivým darebákům nenatlučeš?“

„A co! Nestojí to za tu námahu!“

„Ach! Kdybych měl tvé nohy a tvé ruce…“

„Bylo by to lepší, maličký," odpovídal Grip, „sloužily by ti k práci…"

„Myslíš?"

„Jistě."

„Nuže, dobrá! Budeme pracovat společně! Co tomu říkáš? Zkusíme to… Chceš?"

Ovšemže Grip přisvědčil.

Jednou si oba vyšli ven. Grip ho vzal s sebou, když byl poslán za jistou záležitostí. Malý Dobráček byl bídně oblečen; šat, sotva podle své míry, kalhoty děravé, kabátek roztřepený, čepičku bez dna a nohy v obuvi z telecí kůže, jejíž podešve držely jen řemínky. Grip, oblečený v hadrech, na tom nebyl lépe. Oba dva dělali přátelskou dvojici. Ještě to ušlo, když bylo pěkně; avšak pěkné počasí je uprostřed hrabství severního Irska tak vzácné jako chutné jídlo v chatrči Paddyho. A tu za deště a sněhu vzbuzovali tito dva chudáci s tvářemi od zimy zmodralými, s očima zapálenýma od severního větru a s nohami omrzlými ve sněhu, jen útrpnost. Velký držel malého za ruku a oba běželi, aby se zahřáli.

Bloudili tak mezi nevšímavými lidmi v dlouhých ulicích Galwaye, který má vzhled španělského města. Malý Dobráček by se býval velice rád dozvěděl, co se skrývá uvnitř domů. Bohužel, jejich úzkými okny, která byla ještě uzavřená mřížemi nebo spuštěnými žaluziemi, nebylo možné vůbec nic rozeznat. Považoval domy za pokladny, jež byly jistě naplněny vaky peněz. A jak rád by navštívil krásné pokoje hotelů, kam přijíždělí cestující v povozech, zvlášť pokoje hotelu Royal! Avšak domovníci by je oba vyhnali jako psy, nebo – co je ještě horší – jako žebráky, neboť psi mohou být ještě ve vší krutosti i pohlazeni…

A když se zastavili před krámy, přece tak nedostatečně zásobenými jako ve všech městech vysokého Irska, zdály se jim



Velký držel malého za ruku a oba běželi, aby se zahřáli.
Bloudili tak mezi nevšímavými lidmi v dlouhých ulicích…

všechny ty vyložené věci nesmírným bohatstvím. Jaké pohledy vrhali na vyložené šatstvo, když oni byli oblečeni jen v hadrech, jaké pohledy do krámu obuvníka, když byli bosí! A copak znali tu rozkoš, mít zánovní a svému tělu přiměřený oděv a pár dobrých střevíců podle své míry? Jistěže ne, právě tak jako tolik jiných nešťastníků, odkázaných jen na zbytky starého šatstva jiných a na odpadky z kuchyně.

Byly tam také masné řeznické krámy s velkými čtvrtinami skotu, zavěšenými na hácích, které by celý měsíc stačily k obživě „ragged-school“. Když je Grip a Malý Dobráček zpozorovali, otevřeli dokořán ústa a cítili, že se jim žaludek stahuje bolestnými křečemi.

„A co!“ řekl Grip veselým tónem. „Pohybuj čelistmi, maličký! Bude ti tak dobře, jako kdybys jedl.“

A před chleby, jejichž teplá vůně se řinula z pekárny, a před cakes* a jiným pečivem, které rozněcuje žádostivost kolemjdoucích, zůstali stát s otevřenými ústy, vlhkým jazykem, se rty křečovitě staženými a s hladovou tváří. Malý Dobráček zašeptal:

„To musí být dobré!“

„Jistě!“ odpověděl Grip.

„Jedl jsi to už někdy?“

„Jedenkrát.“

„Ah!“ vzdychl Malý Dobráček.

Nikdy to nejedl u Thornpipea ani po celou dobu, co mu „ragged-school“ poskytl útulek.

Kdysi se ho ptala jistá dáma, která měla soucit s jeho bledými tvářemi, zda by mu koláč způsobil radost.

„Měl bych raději chléb, milostpaní,“ odpověděl Grip.

„A proč, mé dítě?“

*) Druh koláče

„Poněvadž by ho bylo mnohem víc.“

Avšak jednou, když vydělal několik pencí za jakousi obsílku, koupil Grip koláč, který ležel již alespoň týden v krámě.

„Je to dobré?“ ptal se Malého Dobráčka.

„Oh… Řekl bych, že je to z cukru!“

„Věřím ti, že je to z cukru,“ odpověděl Grip, „a ještě k tomu z toho pravého cukru.“

Jednou, když se procházeli, přišli Grip a Malý Dobráček až do předměstí Salthill. Odtud je možné přehlédnout celou zátoku, která patří k nejmalebnějším zátokám Irska, dále tři aranské ostrovy, ležící při vjezdu do zálivu jako tři skalní útesy v zálivu Vigo – již druhá podoba se Španělskem – a vzadu divoké pohoří Burren, Clase a strmé útesy Mohéru. Po chvíli se vraceli k přístavu na nábřeží, podél kterého se táhnou doky,* jež vznikly již v době, kdy se pomýšlelo učinit Galway východiskem zaatlantické plavby, která byla odtud mezi Evropou a Spojenými státy americkými nejkratší.

Když se oba dívali na několik lodí, zakotvených nebo připevněných lanem na kolících při vjezdu do přístavu, cítili se jaksi neodolatelně přitahováni, jsouce přesvědčeni, že moře je pro chudáky mnohem méně kruté než pevnina, že jim slibuje jistější existenci, že život je krásnější na volném a ostrém mořském vzduchu, daleko od tmavých a otravných komůrek ve městě, a hlavně, že práce na moři může zajistit dítěti zdraví a muži živobytí.

„To musí být krásné, Gripe, plout na takových lodích s velkými plachtami!“ řekl Malý Dobráček.

„Kdybys věděl, jak mne to láká!“ odpověděl Grip a potřásal hlavou.

„Proč tedy nejsi námořníkem?“

*) Přístavní nádržky, kde se opravují porouchané lodě

„Máš pravdu… Pročpak jen nejsem námořníkem?“

„Jezdil bys daleko… daleko…“

„Snad se jím jednou stanu,“ odpověděl Grip.

Nyní však o tom nebylo ještě ani řeči.

Galwayský přístav byl utvořen ústím řeky, která vytéká z Lought-Corribu a vrhá se do zátoky. Na druhém břehu ústí, jenž je spojen s protějším břehem mostem, vyrůstá zvláštní městečko Claddagh, které má asi čtyři tisíce obyvatel. Bydlí v něm jen sami rybáři, těšící se již odedávna společné nezávislé samosprávě a jejichž starosta je ve starých výsadních listinách jmenován králem. Grip občas chodíval s chlapcem až do Claddaghu. Co by dal tehdy Malý Dobráček za to, aby byl jedním z těch silných, divokých a severákem ošlehaných hochů, aby byl synem jedné z těch statných matek s gallskou krví, které jsou poněkud divoké, podobně jako jejich muži. Ano! Záviděl této hromadě dětí dobře se snášejících a opravdu šťastnějších než v tolika jiných městech Irska. Chlapci křičeli, hráli si, brouzdali se… Malý Dobráček si přál být na jejich místě. Toužil jen jít k nim a vzít je za ruce… Neodvážil se však k tomu, neboť byl oblečen jen v hadrech; vždyť by si mohli myslet, kdyby ho spatřili, jak se k nim přibližuje, že je přichází prosit o almužnu. Proto se držel stranou a v očích se mu perlily velké slzy. Ploužil se dál k náměstí, kde se právě konal trh a osmělil se pohlížet na makrely třpytivých barev a na našedivělé slanečky. Pouze tyto dva druhy ryb loví rybáři v Claddaghu. Když uviděl mořské raky a ohromné kraby, kterými se hemží útesy v zátoce, nechtěl vůbec uvěřit, že se dají jíst, ačkoliv Grip tvrdil – slyšel tak mluvit – že „ve skořápkách těchto zvířat bývají koláče se smetanou“. Snad není nemožné, že jednoho dne se o tom přesvědčí sami.

Jejich vycházka z města skončila a oba dva se vrátili do úzkých ulic a ohyzdného bytu v „ragged-school“. Šli uprostřed

zbořenin, které přispívají k tomu, aby Galway při prvním zemětřesení bylo z poloviny vyhlazeno ze zemského povrchu. A přece pokládají obyvatelé tyto sutiny za svou chloubu, protože prý byly způsobeny během dávných časů. Domy, nedokončené z nedostatku peněz a budovy, sotva načrtnuté, jsou plné děr a skulin, což však bylo dílem nedbalosti, a nikoliv působením staletí. Všechno působilo pochmurným dojmem.

Co však činilo dojem ještě větší zpustlosti než chudá galwayská obydlí, co ještě víc odpuzovalo než to poslední zbořeniště v předměstí, bylo ošklivé a hnusné obydlí „ragged-school“, nedostatečná a odporná skrýš, kde bída shromažďovala Dobráčkovy kamarády. Proto Grip a Malý Dobráček neměli vůbec naspěch, když nastala hodina návratu do „ragged-school“.

IV. KAPITOLA

Pohřbení racka

Zda se někdy nedal Malý Dobráček ve víru této trudné existence a v ponižujícím středu těchto otrhanců strhnout ke zlému? Je zcela pochopitelné, že dítě, šťastné z péče, jakou je zahrnováno, a z něžnosti, která se mu prokazuje, se zcela oddá svému životnímu štěstí, nestarajíc se, čím bylo a čím bude, je zcela pochopitelné, že se pak úplně poddává rozkvětu svého mládí. Avšak běda! Není to tak, když trpělo jenom bídu. Budoucnost se mu pak jeví ve své nejtemnější stránce a očekává je taková, jaký byl jeho dosavadní život.

A koho spatřil Malý Dobráček, pohlédl-li rok nebo dva nazpět do své minulosti? Takového surového a zhovadilého Thornpipea, neznajícího slitování, se kterým se nyní bál setkat na rohu ulice nebo na silnici, aby se ho opět nezmocnil svýma širokýma rukama. Později mu přicházela na mysl nejasná a děsivá vzpomínka na onu ukrutnou ženu, která ho týrala, a také ten potěšující obrázek na děvčátko, jež jej hýčkalo na svém klíně.

„Pamatuji si, že se jmenovala Sissy,“* řekl kdysi svému příteli.

*) Rodinná zkratka jména Cecilie (fr.)

„Jak krásné jméno!“ odpověděl Grip.

Avšak Grip byl přesvědčen, že tato Sissy existovala jen v dětské fantazii Malého Dobráčka, neboť si na ni nemohl nijak vzpomenout. Když však začal pochybovat o její existenci, Malý Dobráček se vždy začal zlobit. Ano! Viděl ji opět před sebou v myšlenkách… Shledá se s ní ještě někdy? Co se s ní stalo? Žila ještě u té babizny… daleko od něho? Kolik a kolik mil ji dělilo od něho? Jak ho měla ráda a on ji… Byla to první náklonnost, kterou pocítil, dříve než se setkal s Gripem, a nyní s ním o ní mluvil vždy tak, jako by již byla velká… Byla dobrá a přívětivá, laskala se s ním, osušovala jeho slzy, líbala ho a dělila se s ním o své brambory…

„Vždycky jsem ji chtěl bránit, když ji ošklivá žena bila!“ říkal Malý Dobráček.

„Já také, a myslím, že bych jí silně přiložil!“ odpovídal Grip, aby udělal dítěti radost.

Skutečně – nebránil-li se ten hodný chlapec, když byl napaden, dovedl zato bránit druhé, když to potřebovali, a dokázal to již, když se mu naskytla příležitost, aby přivedl k rozumu to zlé hadí plemeno rozzuřené proti jeho chráněnci.

Jednou, za prvních měsíců jeho pobytu v „ragged-school“, vstoupil Malý Dobráček do galwayského kostela, přilákán nedělním zvonkem. Je však nutné podotknout, že ho tam zavedla pouhá náhoda, neboť jen turisté se namáhají najít kostel v labyrintu blátivých a úzkých ulic.

Chlapec stál v kostele zaraženě a bojácně. Kdyby jej spatřil téměř nahého pod jeho hadry strašný kostelník, jistě by nepřipustil, aby zůstal v kostele. Malý Dobráček byl velmi udiven a okouzlen, když slyšel mešní zpěvy s doprovodem varhan a viděl u oltáře kněze se zlatým ornátem a ty dlouhé svíce, rozsvícené za jasného dne.



Když se ocitl sám s Krissovou, odvážil se jí zeptat, co je Bůh.

Nezapomněl, že mu westportský farář několikrát vykládal o otci všech lidí, o Bohu. Dokonce si také vzpomínal, jak loutkář vyslovoval jméno Boha jen ve spojení se svým hrozným klením, a to všechno rušilo jeho mysl uprostřed náboženských obřadů. Přece však pod klenbou této katedrály, skrytý za sloupem, zakusil na sobě zvláštní pocit, když hleděl na kněze, kteří mu připadali jako vojáci. A když se všichni shromáždění za pozdvihování na znamení zvonku skláněli, Malý Dobráček odešel, když předtím pozoroval z dlažby, na kterou bez hluku sklouzl, myšku, jež spěchala do své skrýše.

Když se Malý Dobráček vrátil z kostela, nikomu o tom neřekl, ani Gripovi, který ostatně měl jen velmi neurčitou představu o tom, co znamená při mši a při nešporách ta veškerá nádhera. Když se však vrátil z druhé kostelní návštěvy a ocitl se sám s Krissovou, odvážil se jí zeptat, co je Bůh.

„Bůh?“ odpověděla stařena a koulela přitom očima, uprostřed odporného kouře, který vycházel od její dýmky z černé hlíny.

„Ano… Bůh…“

„Bůh,“ pravila nato ona, „je ďáblův bratr, k němuž posíláme neposlušné žebrácké děti, aby je pálil ve svém pekelném ohni.“

Po této odpovědi Malý Dobráček zbledl a ačkoliv silně toužil dozvědět se, kde je to peklo plné plamenů a dětí, neodvážil se Krissové na ně zeptat.

Avšak nepřestával myslet na toho Boha, jehož jediným zaměstnáním bylo podle výroku Krissové trestat tak hrozným způsobem malé děti.

Přivádělo ho to do takových úzkostí, že jednoho dne se rozhodl promluvit si o tom s Gripem.

„Gripe,“ zeptal se ho, „slyšel jsi již někdy mluvit o pekle?“

„Již několikrát, maličký!“